

REZOLUȚIUNEA CA SANȚIUNE A NEEEXECUTĂRII CONTRACTULUI ÎN DREPTUL COMERȚULUI INTERNAȚIONAL: CONCEPTUL ȘI CONDIȚIILE REALIZĂRII

*Aurel BĂIEȘU**

РАСТОРЖЕНИЕ ДОГОВОРА КАК САНКЦИЯ ЗА НЕИСПОЛНЕНИЕ ДОГОВОРА В МЕЖДУНАРОДНОМ КОММЕРЧЕСКОМ ПРАВЕ: ПОНЯТИЕ И УСЛОВИЯ ИСПОЛНЕНИЯ

Страна по договору, потерпевшая в результате неисполнения другой стороной своих обязательств, может желать завершения договорных отношений, а также возврата стороны в первоначальное положение. Таким образом, сторона может объявить договор расторгнутым. В различных правовых системах были предприняты попытки достичь определенного равновесия между конфликтующими интересами сторон расторгнутого договора.

В настоящей статье содержится анализ концепций и условий расторжения договора, как санкции за неисполнение договора, в наиболее важных инструментах унификации международного коммерческого права: Венская Конвенция о договорах международной купли-продажи товаров от 11 апреля 1980 года, Принципы УНИДРУА о международных коммерческих договорах и Принципы Европейского договорного права, разработанные Европейской Комиссией по европейскому договорному праву.

TERMINATION OF AGREEMENT AS SANCTIONS FOR BREACH OF CONTRACT IN INTERNATIONAL COMMERCIAL LAW: CONCEPT AND CONDITIONS OF EXECUTION

Party to the contract aggrieved by the failure of another party of its obligations may be willing completion of the contractual relations, as well as to return the parties to the original position. Thus, the party may declare the contract avoided. Different legal systems have attempted to reach for the assessment of the balance between the conflicting interests of the parties to terminate the contract.

This article analyzes the concept and conditions when the contract is terminated as a sanction for breach of the contract, the most important tools in the unification of International Commercial Law: the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods dated 11 April 1980, the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts and the Principles of European Contract law developed by the European Commission on European Contract Law.

Considerații generale. Rezoluțiunea contractului, ca sancțiune a neexecutării sau executării necorespunzătoare a obligațiilor contractuale, este consacrată în toate sistemele juridice și este utilizată pe larg în practica comerțului internațional.

Deși expresia „rezoluțiunea pentru neexecutare” este utilizată deseori în mod generic, în literatura de specialitate, dar și în unele izvoare legislative, se deosebesc două modalități de desființare a contractului: *rezoluțiunea propriu-zisă* și *rezilierea*. Rezoluțiunea, în sens strict, constă în desființarea retroactivă a contractului cu executare instantanee și repunerea părților în situația existentă anterior încheierii lui. Rezilierea constă în desființarea contractului cu executare succesivă, având efecte numai pentru viitor.

Recurgerea la acest remediu implică aprecierea intereselor părților care sunt puse în joc, care sunt deseori contradictorii. Pe de o parte, creditorul poa-

te fi interesat de rezoluțiunea contractului din diverse motive. El poate prefera rezoluțiunea atunci când prestația oferită de debitor este atât de diferită de cea scontată încât nu îi permite să realizeze rezultatul preconizat, sau când executarea intervine atât de târziu, încât nu mai prezintă pentru el nici un interes. Un alt motiv, care este valabil în unele sisteme de drept, este acela că rezoluțiunea implică o procedură mai rapidă decât acțiunea pentru daune-interese, deoarece nu cere intervenția organului de jurisdicție, deși în unele țări (în special, în Franța) pronunțarea hotărârii judecătorești este cerută ca o condiție de legalitate a desființării contractului. Alte motive, se referă mai mult la aspectul profitabilității afacerii. Astfel de motiv există atunci când creditorul realizează o afacere care se învederează a fi nereușită, chiar dacă contractul ar fi executat în modul convenit, sau atunci când pierderea suferită nu este recuperabilă din cauza că nu este res-

* Aurel BĂIEȘU – doctor în drept, conferențiar universitar.

pectată cerința previzibilității prejudiciului. În unele situații rezoluțiunea este unica soluție care îi permite creditorului să-și salvgardeze interesele, de exemplu atunci când debitorul este insolubil și nu este în stare nici să-și onoreze obligațiile, nici să plătească daune-interese.

Creditorul poate dori rezoluțiunea contractului și în cazuri mai puțin grave, de exemplu pentru a pune astfel capăt incertitudinii în privința atitudinii debitorului față de executarea contractului. Deseori rezoluțiunea constituie un remediu mai rapid și mai eficient pentru partea lezată. Astfel, un cumpărător care încă nu a plătit pentru mărfurile defectuoase va prefera să rezoluționeze contractul (să restituie marfa și să refuze plata prețului), decât să execute obligația sa și apoi să înainteze acțiunea pentru daune-interese. Nu trebuie de neglijat nici aspectul stimulator al acestei sancțiuni: amenințarea cu rezoluțiunea poate constitui o puternică incitare pentru executarea contractului de către debitorul nedisciplinat. În doctrina franceză s-a apreciat că cererea de chemare în judecată prin care se solicită rezoluțiunea este un instrument procesual de natură a-l constrânge pe debitor să-și execute obligațiile în natură sub amenințarea desființării contractului¹.

Pe de altă parte, debitorul are motive serioase de a se opune rezoluțiunii. Deseori rezoluțiunea antrenează prejudicii importante pentru debitor; încercând să execute contractul el ar fi putut angaja niște cheltuieli irecuperabile, de exemplu atunci când el nu poate realiza mărfurile sau serviciile sale, refuzate de creditor, altor persoane, deoarece nu există piață pentru prestațiile sale.

În continuare vom examina condițiile exercitării rezoluțiunii potrivit prevederilor principalelor instrumente de uniformizare a dreptului comerțului internațional: Convenția de la Viena din 1980 asupra contractelor de vânzare internațională a mărfurilor (în continuare - Convenția de la Viena), Principiile UNIDROIT referitoare la contractele de comerț internațional² (în continuare - Principiile UNIDROIT) și Principiile Dreptului European al Contractului³ (în continuare - Principiile DEC).

Rezoluțiunea în Convenția de la Viena. Condițiile de fond și de procedură cărora le este supusă rezoluțiunea sunt definite în art.49 și 64 ale Convenției. Ambele texte prevăd, mai întâi de toate, că rezoluțiunea este posibilă atunci când neexecutarea obligațiilor contractuale de către fiecare parte reprezintă o „încălcare esențială a contractului”.

Alte condiții de fond sunt stabilite în funcție de natura obligațiilor fiecărei din părți, care au fost nesocotite. Astfel, art.49 al.1 lit.b) autorizează cumpărătorul „să declare contractul rezolvit... în cazul lipsei

livrării, dacă vânzătorul nu livrează marfa în termenul suplimentar acordat de cumpărător în conformitate cu paragraful 1 al art. 47, sau dacă el declară că nu va face acest lucru în termenul acordat”. Pe de altă parte, art.64 al.1 lit.b) prevede că vânzătorul poate, la rândul său, să pronunțe rezoluțiunea „dacă cumpărătorul nu execută obligația sa de plată a prețului sau nu preia livrarea mărfii în termenul suplimentar acordat de către vânzător în conformitate cu paragraful 1 al art. 63, sau dacă el declară că nu va face acest lucru în termenul acordat”.

Pentru a fi aplicabile, după cum s-a remarcat, dispozițiile sus-numite presupun ca creditorul obligației încălcate să fi acordat, în conformitate cu art. 47 sau 63, un termen suplimentar de o durată rezonabilă pentru a repara neexecutarea. Se poate observa că aceste dispoziții se referă la obligații ce țin de esența contractului de vânzare-cumpărare: livrarea de către vânzător; preluarea livrării sau plata prețului de către cumpărător. În sensul prevederilor evocate, nu este suficient ca neexecutarea să se refere la una din obligațiile esențiale ale contractului pentru a fi calificată drept „încălcare esențială”. Într-adevăr, neefectuarea livrării nu este neapărat o încălcare esențială, de exemplu, atunci când ea este doar temporară. Anume acordarea de către creditor a unui termen suplimentar pentru executare permite de a evita incertitudinile pe care le implică calificarea încălcării ca fiind esențială. În literatura de specialitate s-a estimat că nerespectarea termenului suplimentar oferit de creditor debitorului determină caracterul esențial al încălcării⁴. Într-adevăr, dacă acest termen este rezonabil, nerespectarea lui de către debitor face să se considere că întârzierea care persistă din partea acestuia echivalează cu o încălcare esențială, ceea ce justifică rezoluțiunea. Totodată, cert este faptul că, dacă din împrejurările cazului rezultă că orice întârziere în livrare constituie o încălcare esențială a contractului (de exemplu, atunci când prețul mărfii este supus unor fluctuații puternice sau în cazul mărfurilor sezoniere ori perisabile), cumpărătorul poate rezolvi contractul în temeiul art.49 al.1 lit.a) al Convenției (rezoluțiunea pentru încălcare esențială a contractului), fără a acorda un termen suplimentar vânzătorului⁵. Astfel, într-o speță (*Curtea de apel din Milano, Italia, 20 martie 1998*)⁶, cumpărătorul a comandat tricouri pentru un sezon determinat și a atenționat asupra importanței esențiale pe care o prezenta livrarea la data fixată (a se vedea, în același sens, *Sentința nr.8786 a CCI, ianuarie 1997*). Un alt exemplu este cazul în care părțile au convenit ca vânzătorul să livreze marfa la o dată fixă, care este data plecării navei, iar marfa a sosit pe chei după plecarea ei⁸.

Rezoluțiunea ca sancțiune a încălcării contractului presupune, în principiu, că încălcarea deja s-a

produs. Totuși, ar fi inoportun, atunci când nu există nici un fel de dubii în privința realizării încălcării, de a aștepta momentul fixat în contract pentru executarea livrării, și de a obliga în consecință creditorul să amâne pronunțarea rezoluțiunii până la acel moment. Creditorului trebuie să i se permită de a se elibera de un contract de la care este cert că nu va obține avantajele scontate și de a găsi deci alte posibilități de a realiza marfa, dacă este vorba de vânzător, sau de a găsi alt furnizor, în cazul cumpărătorului. Autorizarea creditorului de a rezolvi contractul de îndată ce neexecutarea se învederează inevitabil permite de a evita extinderea prejudiciilor care sunt în definitiv suportate de ambele părți. Posibilitatea rezoluțiunii contractului în cazul încălcării anticipate (*anticipatory breach*) își are originea în sistemele de *common law*, de unde a fost preluată și de instrumentele de drept uniform.

Astfel, Convenția de la Viena prevede posibilitatea rezoluțiunii anticipate a contractului; art.72 autorizează fiecare parte să declare contractul rezolvit „dacă, înainte de data executării contractului, este manifest că cealaltă parte va comite o încălcare esențială”. Din prevederile enunțate rezultă că rezoluțiunea anticipată este subordonată cumulului a două condiții. În primul rând, încălcarea contractului în viitor trebuie să fie esențială. Iar în al doilea rând, comiterea încălcării esențiale trebuie să fie iminentă; trebuie să fie „manifest” faptul că debitorul nu va executa, fie din cauza că el însuși declară acest lucru, fie că există semne obiective care denotă în mod cert incapacitatea debitorului de a-și onora angajamentele (de exemplu, falimentul lui). Dacă, însă există cele mai mici dubii în această privință, creditorul va putea doar să suspende executarea propriilor obligații, până când va deveni cert faptul că încălcarea va fi comisă⁹.

Rezoluțiunea contractului, în principiu, poate fi doar totală, chiar dacă neexecutarea care o justifică este parțială. Cu toate acestea, Convenția de la Viena derogă de la această regulă generală în două ipoteze: atunci când vânzătorul nu a efectuat livrarea decât parțial și atunci când livrarea efectuată de către vânzător nu este decât parțial conformă stipulațiilor contractului. În aceste două cazuri poate avea loc, în anumite condiții, o rezoluțiune parțială.

Art.73 al.1 al Convenției de la Viena dispune că, „în contractele cu predări succesive, dacă neexecutarea de către o parte a unei obligații referitoare la o predare constituie o contravenție esențială la contract în ce privește această predare, cealaltă parte poate declara contractul reziliat pentru respectiva predare”. Această soluție este ilustrată în comentariile secretariatului CNUDCI printr-un exemplu, în care un contract prevede livrarea a o mie de tone de grâu în zece partide succesive a câte o sută de tone fiecare.

Pe când primele patru partide sunt conforme stipulațiilor contractului, în cea de-a cincia partidă grâul nu este de o calitate corespunzătoare. Cumpărătorul este autorizat prin art. 73 al.1 al Convenției să declare rezoluțiunea contractului care se referă la a cincia partidă. Ca rezultat contractul va fi de fapt modificat și va deveni un contract de livrare a nouă sute de tone de grâu la un preț redus proporțional¹⁰.

Aceeași soluție este valabilă și pentru cazul în care cumpărătorul nu și-a executat obligațiile aferente aceleiași livrări: dacă el nu a achitat prețul mărfurilor ce constituie obiectul acestei partide, vânzătorul poate declara rezoluțiunea parțială a contractului și refuza predarea mărfii respective, dacă a păstrat-o în mâinile sale, sau, în caz contrar, poate cere restituirea ei¹¹.

Însă nu întotdeauna rezoluțiunea parțială a contractului poate fi un remediu adecvat. În primul rând, creditorul poate avea temeri justificate că încălcarea comisă se va repeta în viitor. În al doilea rând, datorită încălcării comise, creditorul poate pierde în general interesul său pentru contractul în cauză. Aceste două ipoteze au fost luate în considerație în al. 2 și 3 ale art.73 al Convenției.

În termenii al.2 al art.73, „dacă neexecutarea de către o parte a unei obligații referitoare la o predare dă celeilalte părți motive serioase pentru a crede că se va produce o contravenție esențială la contract în privința obligațiilor viitoare, ea va putea declara contractul reziliat pentru viitor, cu condiția de a o face într-un termen rezonabil”. Într-o speță s-a statuat că nelivrarea definitivă a mărfurilor constituind prima tranșă a unui contract ce comportă mai multe tranșe, îl îndreptățește pe cumpărător să considere că nici tranșele următoare nu vor fi livrate și, prin urmare, există temei de a se aștepta la o încălcare esențială a contractului (*Decizia nr.214, Handelsgericht des Kantons, Zürich, Elveția, 5 februarie 1997*)¹².

Din prevederile al.2 al art.73, citate rezultă că creditorul are dreptul să declare rezoluțiunea contractului în întregime, dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții:

- debitorul trebuie să nu execute una din obligațiile sale referitoare la o livrare determinată; această neexecutare nu trebuie neapărat să fie esențială;
- în schimb încălcarea, care creditorul este îndreptățit să creadă că se va produce din cauza neexecutării constatate, trebuie să fie esențială;
- motivele, pentru care creditorul crede că se va produce o încălcare esențială, trebuie să fie „serioase”;
- declarația de reziliere trebuie să fie notificată debitorului „într-un termen rezonabil”.

Al.3 al art.73. permite cumpărătorului care declară contractul reziliat pentru o predare, în același timp, „să-l declare reziliat pentru predări deja primite sau

pentru predări viitoare dacă, din rațiuni de conexitate, aceste predări nu pot fi utilizate în scopurile avute în vedere de părți în momentul încheierii contractului”. Într-adevăr contractul, chiar dacă este cu executări succesive, reprezintă o unitate care nu poate fi ignorată. Prin urmare dacă neexecutarea unei părți a contractului compromite scopul economic pentru care a fost încheiat contractul, partea lezată trebuie să fie îndreptățită să rezoluționeze contractul în întregime.

Cea de a doua ipoteză în care poate fi operată o rezoluțiune parțială și care, de altfel, este strâns legată de prima, este cea prevăzută de art.51 al.1 al Convenției, care autorizează cumpărătorul, în cazul în care marfa livrată nu corespunde cantitativ sau calitativ stipulațiilor contractului, să invoce art.49 (examinat mai sus) în ce privește partea lipsă sau neconformă. Din aceste prevederi rezultă că dacă neexecutarea parțială sau lipsa de conformitate nu constituie o încălcare esențială a contractului, acesta poate fi rezolvit, dar nu în totalitate ci parțial. De exemplu, într-un contract de livrare a 1000 de calculatoare, 980 din ele sunt conforme stipulațiilor contractului, iar 20 – sunt defectate. Clauzele contractuale cu privire la plăți, împrejurările ce țin de utilizarea sau revânzarea mărfii, precum și alți factori ce se referă la necesitățile cumpărătorului nu cer ca cele 1000 de calculatoare să fie privite ca o unitate; în consecință, se poate considera că defectele în cele 20 de calculatoare nu constituie o încălcare esențială a contractului în întregime. În aceste împrejurări cumpărătorul este îndreptățit să rezoluționeze contractul în ce privește cele 20 de calculatoare defectate¹³. Nu încapă îndoială că dacă, din contra, 980 de calculatoare ar fi defectate, o asemenea neexecutare ar fi calificată ca una esențială, justificând rezoluțiunea contractului în întregime. În acest sens, art.51 al.2 al Convenției dispune că „cumpărătorul nu poate să declare contractul reziliat în totalitatea sa decât dacă neexecutarea parțială sau lipsa de conformitate constituie o contravenție esențială la contract”.

Ca și în cazul aplicării altor remedii (sanțiuni), Convenția de la Viena nu consacră conceptul de culpă în calitate de condiție pentru exercitarea rezoluțiunii.

Rezoluțiunea în Principiile UNIDROIT și în Principiile DEC. Regimul rezoluțiunii consacrat în ambele instrumente a fost puternic influențat de Convenția de la Viena. Atât Principiile UNIDROIT (art.7.3.1), cât și Principiile DEC (9:301) prevăd dreptul creditorului de a rezolvi contractul în două cazuri:

- atunci când este o neexecutare esențială a contractului de către debitor;

- în ipoteza unei întârzieri care nu este o neexecutare esențială, atunci când creditorul i-a acordat debitorului un termen suplimentar pentru executare și acest termen a expirat fără succes.

În continuare ne vom referi la rezoluțiunea pentru întârzierea în afara unui termen suplimentar pentru executare acordat de creditor, numită și „întârziere calificată”¹⁴.

Art.7.3.1 al.3 al Principiilor UNIDROIT și art.9:301 al.2 al Principiilor DEC prevăd că, în caz de întârziere, creditorul este în drept să rezilieze contractul, dacă nu-și execută obligația până la expirarea termenului suplimentar pentru executare stabilit în conformitate cu art. 7.1.5 al Principiilor UNIDROIT sau, respectiv, art.8:106 al.3 al Principiilor DEC. Prevederile privind acordarea acestui termen suplimentar, numit și „termen de grație”, sunt inspirate din conceptul german *Nachfrist*. Potrivit acestor prevederi, în orice caz de neexecutare (indiferent dacă aceasta este sau nu esențială), creditorul poate notifica cealaltă parte despre acordarea unui termen suplimentar pentru executare (art. 7.1.5 al.1 al Principiilor UNIDROIT, art.8:106 al. 1 al Principiilor DEC). În decursul termenului suplimentar, creditorul poate suspenda executarea propriei obligații corelative și poate pretinde daune-interese, însă nu poate recurge la alte remedii. În cazul în care este notificat de către cealaltă parte despre faptul că aceasta nu își va executa obligațiile în termenul suplimentar, sau dacă până la expirarea acestui termen nu a avut loc executarea corespunzătoare, creditorul poate recurge la orice remedii disponibile (art. 7.1.5 al.2 al Principiilor UNIDROIT, art.8:106 al. 2 al Principiilor DEC).

Posibilitatea acordării termenului de grație este utilă atât pentru debitor, cât și pentru creditor. Debitorul în așa mod obține un răgaz pentru a putea duce la bun sfârșit executarea și a evita eventualele pierderi ce ar putea rezulta din rezoluțiunea contractului. La rândul său, creditorul, chiar în caz de neexecutare esențială care îi dă dreptul la rezoluțiune imediată a contractului, poate să nu dorească desființarea contractului: el poate fi dispus să accepte o executare conformă intervenită chiar și după scadență. Procedura acordării termenului de grație îi permite să-i acorde debitorului ultima șansă de a proceda la executare, fără a pierde dreptul de a cere executarea silită în natură sau de a rezolvi contractul, dacă nici la expirarea termenului acordat debitorul nu execută contractul în mod corect¹⁵.

Dacă întârzierea nu constituie o neexecutare esențială, acordarea termenului de grație este o condiție obligatorie pentru a putea opera rezoluțiunea. Creditorul care a notificat acordarea unui termen suplimentar, la expirarea acestui termen, este în drept să rezilieze contractul. Creditorul poate prevedea în notificarea sa faptul că, în cazul în care cealaltă parte nu-și va executa obligațiile în termenul stabilit în notificare, contractul

va fi reziliat de plin drept (art. 7.1.5 al.3 al Principiilor UNIDROIT, art.8:106 al. 3 al Principiilor DEC).

În acest context trebuie de remarcat că, la fel ca și în Convenția de la Viena, nu este prevăzută acordarea termenului de grație cocontractantului, care nu a executat obligația sa, de către judecător sau arbitru; notificarea acestui termen este un drept (dar nu o obligație ca în dreptul german) al creditorului.

O ultimă precizare care se impune în contextul rezoluțiunii pentru întârziere calificată este aceea că sistemul Principiilor UNIDROIT și cel al Principiilor DEC se deosebesc de sistemul Convenției de la Viena prin faptul că ultima (după cum s-a arătat mai sus) prevede posibilitatea rezoluțiunii după expirarea termenului de grație numai în cazurile încălcărilor celor mai grave ale contractului: neexecutarea obligației de livrare de către vânzător (art.49 al.1 al.1 lit.b) al Convenției) sau neexecutarea obligației de plată a prețului ori de preluare a mărfii de către cumpărător (art.64 al.1 lit.b) al Convenției).

Atunci când este evident că în viitor va avea loc o neexecutare esențială și este inutil de a impune creditorul să aștepte scadența pentru a acționa, art.7.3.3 al Principiilor UNIDROIT și art.9.304 al Principiilor DEC autorizează rezoluțiunea imediată a contractului. Este rezoluțiunea pentru „neexecutare anticipată”, noțiune care își are originea în *common law* și care denotă rea voința sau incapacitatea manifestată a debitorului de a executa contractul.

Pentru a fi justificată rezoluțiunea în baza prevederilor enunțate, este necesar să fie întrunite două condiții. În primul rând, viitoarea neexecutare a contractului pe care o invocă creditorul trebuie să fie esențială în termenii prevederilor analizate mai sus, prin urmare, să dea dreptul la rezoluțiunea contractului. În al doilea rând, incapacitatea sau rea voința trebuie să aibă un caracter manifest¹⁶; trebuie să fie evident că debitorul nu vrea sau nu poate executa la data prevăzută; o presupunere, chiar și bine fondată, nu este suficientă¹⁷. În asemenea cazuri, creditorul poate cere asigurări de bună executare, în corespundere cu art.7.3.4 al Principiilor UNIDROIT sau art.8:105 al Principiilor DEC.

Principiile DEC (dar nu și Principiile UNIDROIT) conțin prevederi speciale în ceea ce privește rezoluțiunea contractelor cu executare fracționată. Potrivit art. 9:302, atunci când contractul trebuie să fie executat în tranșe și dacă, referitor la o tranșă careia îi corespunde o fracțiune a contraprestației, există neexecutare esențială, creditorul este îndreptățit să exercite dreptul său la rezoluțiune referitor la tranșa contractului în cauză; el poate rezolvi contractul în întregime numai dacă neexecutarea este esențială pentru tot contractul. De notat că aceeași soluție este adoptată în art.73 al Convenției de la Viena (a se vedea supra).

În sfârșit vom menționa că, la fel ca și în celelalte sisteme analizate, în Principiile UNIDROIT și în Principiile DEC culpa părții care nu își execută obligațiile contractuale nu este cerută pentru exercitarea rezoluțiunii.

Rezoluțiunea convențională. Rezoluțiunea contractului poate fi efectuată și prin acordul părților. Acest acord poate fi realizat printr-un act juridic separat, intervenit într-un moment ulterior încheierii contractului sau poate fi încorporat în contract.

Prevederile, potrivit cărora părțile își pot rezerva în mod expres prin contract dreptul de rezoluțiune a contractului ca sancțiune pentru neexecutarea lui, pot fi găsite în multe sisteme juridice atât de tradiție romanistă, cât și de *common law*. Sistemele de drept naționale, de obicei, nu impun reguli imperative în ce privește rezoluțiunea contractului prin acordul părților, ceea ce înseamnă că contractanții pot ei înșiși să precizeze sau să modifice diferitele condiții și modalități de desfacere a contractelor proprii. Ca rezultat, în practica comerțului internațional se încheie un număr considerabil de convenții referitoare la rezoluțiunea contractului pentru neexecutare, cuprinsul cărora variază în funcție de puterea economică și abilitățile de negociere ale părților. În același timp se remarcă o tendință de uniformizare a acestor clauze în contractele comerciale internaționale, astfel încât conținutul și formularea lor sunt deseori asemănătoare într-un contract sau altul. Au contribuit la această uniformizare și unele organisme internaționale; o serie de clauze rezolutorii figurează în contractele-model internaționale, printre care se numără: articolele 18 și 19 din „Modelul Contractului de Agenție a CCI” (Publicația CCI nr.496, Paris, Edition CCI, 1991); articolele 18 și 19 din „Modelul Contractului de Distribuție a CCI” (Publicația CCI nr.518, Paris, Edition CCI, 1993); Capitolul XXV – „Rezilierea contractului” în „Ghidul juridic pentru redactarea contractelor internaționale pentru construcția lucrărilor industriale” al CNUDCI (document A/CN.9/SER.B/2, 1988).

Clauza prin care părțile prevăd dreptul de a rezolvi (rezilia) contractul în cazul survenirii anumitor evenimente sau împrejurări în literatura de specialitate poartă și denumirea *clauză rezolutorie* sau *pact commisorii*.

Este important de a face deosebire între clauza rezolutorie și *condiția rezolutorie*, care este o modalitate a contractului. În cazul condiției rezolutorii, desființarea contractului depinde de un eveniment viitor și incert, exterior comportamentului părților. În cazul clauzei rezolutorii, însă, rezoluțiunea se datorează comportamentului culpabil al debitorului. Condiția rezolutorie, având natură obiectivă, dacă se realizează, desființează prin ea însăși contractul, pe când, în

cazul clauzei rezolutorii, de cele mai dese ori, mai este necesară și manifestarea de voință a creditorului. Totuși în practică nu este întotdeauna ușor de a face o distincție netă între aceste două categorii juridice. Astfel, neobținerea unei licențe de export poate constitui o cauză a rezoluțiunii dacă vânzătorul nu a făcut demersurile necesare pentru a o obține; ea poate constitui o condiție rezolutorie dacă obținerea licenței este legată de o largă putere decizională a puterii publice; de asemenea, ea poate constitui o circumstanță de forță majoră dacă neobținerea ei este legată de evenimente imprezvizibile și irezistibile¹⁸.

Clauzele rezolutorii pot fi *unilaterale* și *sinalagmatiche*. Clauza rezolutorie este unilaterală atunci când ea prevede că în caz de neexecutare numai una din părți poate rezolvi contractul. În cazul clauzei sinalagmatiche oricare dintre părțile contractului poate să utilizeze această clauză pentru desființarea contractului în cazul în care cealaltă parte nu își execută obligațiile sale contractuale. Clauzele sinalagmatiche pot fi simetrice sau asimetrice. Ele sunt simetrice atunci când tratează ambele părți într-o manieră egală. În clauzele asimetrice poziția părților vis-a-vis de posibilitatea de a rezolvi contractul este diferită. Tratatul diferit al părților se explică prin puterea lor de negociere. Astfel, de exemplu, în unele țări, contractele de concesiune sau de investiții prevăd deseori rezoluțiunea contractelor pe motivul neexecutării contractului de către societățile străine, însă nu indică nimic în ceea ce privește rezoluțiunea pentru neexecutarea contractului de către autoritățile publice din țara gazdă.

În cuprinsul clauzei poate fi stipulat în mod explicit neexecutarea căror obligații atrage rezoluțiunea contractului. În virtutea principiului libertății contractuale, părțile pot prevedea rezoluțiunea ca sancțiune pentru orice neexecutare a obligațiilor contractuale¹⁹. În cazul în care părțile omit să indice expres care anume neexecutare a obligațiilor dă temei pentru rezoluțiunea contractului, rezoluțiunea poate fi exercitată dacă se constată orice neconcordanță între prestația promisă prin contract și prestația efectiv executată. Însă această ipoteză nu corespunde intereselor stabilității circuitului comercial, întrucât ar permite rezoluțiunea contractelor pentru cea mai neînsemnată neexecutare a stipulațiilor contractului. De aceea operatorii comerțului internațional de obicei inserează în aceste clauze liste ale acelor încălcări care dau dreptul părții lezate de a rezolvi contractul. Tipurile încălcărilor variază în funcție de natura contractului. De exemplu, în contractele bancare internaționale se inserează clauze rezolutorii care permit băncii sau altei instituții financiare să pună capăt contractului sau să sisteze finanțarea imediat ce apar anumite încălcări ale stipulațiilor contractuale de către împrumutat. În acest context, o

încălcare antrenează, în mod normal, și punerea în aplicare a clauzei privind rambursarea anticipată a împrumutului, ceea ce poate duce la consecințe foarte nefavorabile pentru împrumutat. Împrumutătorul, de obicei tinde să stipuleze expres că împrumutatul nu se poate opune în nici un mod cererii de rambursare anticipată și integrală a tuturor sumelor. Împrumutatul, la rândul său, este interesat ca dispozițiile contractuale să stipuleze că o simplă încălcare nu antrenează aplicarea clauzei rezolutorii, desfacerea contractului fiind justificată de încălcări ce prezintă un anumit grad de gravitate²⁰.

În literatura de specialitate²¹ s-a relevat: clauzele rezolutorii prezintă atât avantaje, cât și dezavantaje și pericole. Pe de o parte, aceste clauze permit de a evita dificultățile de calificare a neexecutării ca fiind esențială pentru a justifica rezoluțiunea. În cazul în care legea aplicabilă contractului consacră rezoluțiunea prin decizia organului de jurisdicție (de exemplu, Franța), inserarea clauzelor rezolutorii în contracte permit de a evita inconvenientele legate de procedura judiciară. De asemenea clauzele vizate pot permite rezoluțiunea contractului în cazul încălcării anticipate a contractului, atunci când legea aplicabilă nu prevede această facultate. Pe de altă parte, ele pot compromite stabilitatea situațiilor juridice; terții sunt expuși la toate consecințele ce decurg din retroactivitatea rezoluțiunii; în raporturile dintre părțile contractante ele sunt adesea surse de inechitate, odată ce sunt impuse de partea mai puternică a contractului. Având în vedere aceste aspecte, clauzele rezolutorii sunt interpretate restrictiv și cu o mare severitate de practica judiciară.

Referințe bibliografice:

- ¹ Dimitrescu G., De la condition résolutoire dans les contrats, V. Giard, E. Biere, Librairie- Editeurs, Paris, fără an, p.134.
- ² UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, <http://www.org/english/principles/contracts/main.htm>.
- ³ Principles of European Contract Law, <http://www.storme.be/PECL2en.html>.
- ⁴ Sitaru D.-A. Dreptul comerțului internațional, Tratat, Partea specială, Limina Lex, București, 2004, p.698.
- ⁵ Honnold J. O. Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention, Kluwer Law International, Deventer, Boston, 1991, p.385.
- ⁶ Précis de jurisprudence de la CNUDCI concernant la CVIM, Nations Unies A/CN.9/SER.C/DIGEST/CISG/2.
- ⁷ Bulletin de la Cour internationale d'arbitrage de la CCI, 2000, p.70.
- ⁸ Neumayer K.H., Ming C., Convention de Vienne sur les contrats de vente internationale de marchandise. Commentaire, CEDIDAC, Lausanne, 1993, p.210-211.
- ⁹ Heuzé V. La vente internationale des marchandises. Droit uniforme, LGDJ, Paris, 2000, p.382.
- ¹⁰ Commentaire du secrétariat du 14 mars 1978 sur le projet de convention de vente internationale de marchandises présenté à

l'Assemblée Générale de l'ONU à Vienne du 10 mars au 11 avril 1980. Documents officiels A/Conf 97/19, New York 1981, p.156.

¹¹ Heuzé V., op. cit., p.388.

¹² Précis de jurisprudence de la CNUDCI concernant la CVIM, Nations Unies A/CN.9/SER.C/DIGEST/CISG/49, p.4.

¹³ Honnold J. O., op. cit., p.384.

¹⁴ Eberhard S. Les sanctions de l'inexécution du contrat et les Principes UNIDROIT, CEDIDAC, Lausanne, 2005, p.147.

¹⁵ Rouhette G., De Lamberterie I., Tallon D., Witz C., Principes du Droit Européen du Contrat, Société de Législation Comparée, Paris, 2003, p.338.

¹⁶ Ibidem, p.381.

¹⁷ Principes relatifs aux contrats du commerce international, Rome, Unidroit, 1994, p.195.

¹⁸ Van Der Mersh M., Philippe D., L'inexécution dans les contrats du commerce international, in Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelles. Etudes de droit comparé, sous la direction de M. Fontaine et G. Viney, Bruylant, Bruxelles, LGDJ, Paris, 2001, p.757.

¹⁹ Prin acest fapt rezoluțiunea convențională se deosebește de cea legală care operează, de regulă, în cazul unei neexecutări esențiale a contractului, după cum se va arăta în continuare.

²⁰ M. Fontaine, F. De Ly, Droit des contrats internationaux, Bruylant, Bruxelles, Forum Européen de la Communication, Paris, 2003, p.622-623.

²¹ A se vedea: L. Pop, Teoria generală a obligațiilor, Lumina Lex, București, 1998, p.87.

Copyright©Aurel BĂIEȘU, 2009.